TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Bịt “lỗ hổng” chuyển giá trong khối doanh nghiệp FDI

12:14 19/10/2025

Bộ Tài chính vừa có báo cáo gửi Quốc hội về việc thực hiện các nghị quyết giám sát và chất vấn trong lĩnh vực tài chính, trong đó nhấn mạnh đến công tác chống chuyển giá tại các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài (FDI) – một lĩnh vực đang được tăng cường kiểm soát chặt chẽ nhằm ngăn thất thu ngân sách.

Tăng cường thanh tra, xử lý nghiêm doanh nghiệp rủi ro cao

Thời gian qua, ngành Thuế đã đẩy mạnh công tác quản lý đối với các doanh nghiệp có giao dịch liên kết thông qua hoạt động thanh tra, kiểm tra và phân loại rủi ro định kỳ. Các doanh nghiệp có dấu hiệu rủi ro cao về chuyển giá được lập kế hoạch thanh tra chuyên sâu, trong đó tập trung vào những lĩnh vực dễ phát sinh giao dịch liên kết phức tạp.

Năm 2024, toàn ngành đã thanh tra, kiểm tra 920 doanh nghiệp có giao dịch liên kết, truy thu, truy hoàn và xử phạt 1.807 tỷ đồng, đồng thời giảm lỗ hơn 9.100 tỷ đồng. Trong đó, riêng nhóm doanh nghiệp FDI có 253 đơn vị bị thanh tra, với tổng số tiền truy thu và xử phạt 998 tỷ đồng, giảm lỗ hơn 4.000 tỷ đồng. Mức thu bình quân một cuộc thanh tra giao dịch liên kết đạt 1,95 tỷ đồng – cao gấp nhiều lần so với mức bình quân thông thường.

Từ đầu năm 2025 đến nay, cơ quan thuế tiếp tục thanh tra 239 doanh nghiệp có giao dịch liên kết, qua đó truy thu, truy hoàn và xử phạt 1.576,7 tỷ đồng, giảm lỗ 7.374,5 tỷ đồng và điều chỉnh tăng thu nhập chịu thuế 7.225,3 tỷ đồng. Riêng việc xác định lại giá thị trường trong giao dịch liên kết giúp truy thu 959,2 tỷ đồng và giảm lỗ 4.738 tỷ đồng.

Việt Nam đang kiểm soát chặt chẽ đầu vào các dự án FDI

Bộ Tài chính cũng cho biết, công tác thu hồi nợ đọng thuế đang được triển khai quyết liệt. Năm 2023, toàn ngành thu được 49.000 tỷ đồng nợ thuế; năm 2024 con số này đạt khoảng 63.000 tỷ đồng. Tính đến 30/6/2025, số thu nợ lũy kế từ các năm trước còn khoảng 51.000 tỷ đồng. Tuy nhiên, nợ đọng về tiền sử dụng đất, tiền thuê đất vẫn là lĩnh vực khó xử lý do nhiều doanh nghiệp gặp khó khăn, ngừng hoạt động, thay đổi địa chỉ hoặc dự án vướng giải phóng mặt bằng, điều chỉnh quy hoạch.

Để khắc phục, Chính phủ yêu cầu Bộ Tài chính và cơ quan Thuế phối hợp chặt với Văn phòng đăng ký đất đai các địa phương để xác định chính xác số nợ, đẩy nhanh giải quyết khiếu nại và kiên quyết áp dụng các biện pháp cưỡng chế, kể cả tạm hoãn xuất cảnh hoặc kiến nghị thu hồi đất đối với các trường hợp cố tình chây ỳ nghĩa vụ tài chính.

Doanh nghiệp FDI "báo lỗ vẫn mở rộng" – dấu hỏi cần lời giải

Việt Nam hiện đối mặt với bài toán kép: vừa thu hút dòng vốn FDI mới, vừa phải ngăn chặn tình trạng chuyển giá khiến ngân sách thất thoát. Trong bối cảnh nhiều doanh nghiệp nước ngoài báo lỗ kéo dài nhưng vẫn mở rộng quy mô sản xuất, tuyển dụng và xuất khẩu, vấn đề minh bạch trong báo cáo tài chính càng được quan tâm.

Theo Bộ Tài chính, dữ liệu tài chính năm 2023 cho thấy trong gần 29.000 doanh nghiệp FDI có báo cáo đầy đủ, có tới hơn 16.000 doanh nghiệp báo lỗ, chiếm 56%, tăng hơn 21% so với năm trước. Tổng số doanh nghiệp lỗ lũy kế là 18.140, tăng 15%, trong đó có hơn 5.000 đơn vị âm vốn chủ sở hữu. Tổng giá trị lỗ lũy

kế đến cuối năm 2023 ước khoảng 908.000 tỷ đồng, trong khi tổng tài sản toàn khối vẫn tăng 6,8% lên gần 10 triệu tỷ đồng.

Các chuyên gia nhận định, tình trạng "lỗ giả, lãi thật" có thể bắt nguồn từ hành vi chuyển giá. Bằng cách lợi dụng chênh lệch giá hàng hóa, dịch vụ, bản quyền giữa công ty mẹ ở nước ngoài và công ty con tại Việt Nam, doanh nghiệp có thể khai báo sai lệch chi phí để giảm lợi nhuận chịu thuế trong nước. Hệ quả là nguồn thu thuế bị thất thoát, đồng thời tạo ra cạnh tranh không bình đẳng với doanh nghiệp nội địa.

Chuyên gia kinh tế Nguyễn Trí Hiếu cho rằng, chuyển giá là vấn đề mang tính hệ thống và phức tạp, không chỉ gây thiệt hại cho ngân sách mà còn làm méo mó môi trường đầu tư. Theo ông, Việt Nam cần sớm siết chặt cơ chế giám sát giao dịch liên kết, tăng cường chia sẻ dữ liệu thuế xuyên biên giới và công khai danh sách doanh nghiệp có rủi ro cao để tạo sức ép minh bạch và răn đe trong thực thi pháp luật.

Ứng dụng công nghệ và hợp tác quốc tế để ngăn "dòng lợi nhuận ảo"

Trước thực trạng chuyển giá ngày càng tinh vi, ngành Thuế đang đẩy mạnh ứng dụng công nghệ và hợp tác quốc tế như hai mũi nhọn chủ lực trong quản lý thuế hiện đại.

Từ khi Thông tư 49/2024/TT-BTC có hiệu lực, các doanh nghiệp hoàn thuế lớn, nợ thuế cao hoặc có giao dịch liên kết bất thường đều được đưa vào diện kiểm soát trọng điểm. Chỉ trong 5 tháng đầu năm 2025, ngành Thuế đã thực hiện hơn 15.800 cuộc thanh tra, kiểm tra, kiến nghị xử lý tài chính 20.490 tỷ đồng – tăng 142% so với cùng kỳ năm trước.

Hệ thống giám sát mới của Tổng cục Thuế đang khai thác dữ liệu lớn (Big Data) và trí tuệ nhân tạo (AI) để phát hiện sớm các dấu hiệu bất thường trong giá chuyển nhượng và lợi nhuận giữa công ty mẹ – công ty con xuyên quốc gia. Dữ liệu từ hải quan, giao thông và cơ quan cấp phép đầu tư được kết nối, giúp phát hiện rủi ro ngay từ khi dự án FDI khởi động.

Song song đó, Việt Nam đã tham gia Công ước đa phương chống xói mòn cơ sở thuế và chuyển lợi nhuận (MLI) từ năm 2022 – nền tảng quan trọng cho việc trao đổi thông tin thuế với các quốc gia khác. Bộ Tài chính cũng đang triển khai quy định đối chiếu báo cáo giao dịch liên kết giữa doanh nghiệp Việt Nam và công ty mẹ nước ngoài nhằm ngăn chặn hành vi chuyển lợi nhuận sang "thiên đường thuế".

Các chuyên gia cho rằng, chuyển giá sẽ không còn là “miếng bánh miễn thuế” nếu Việt Nam hành động quyết liệt và có hệ thống. Siết chặt chuyển giá không chỉ bảo vệ nguồn thu ngân sách mà còn củng cố niềm tin vào môi trường đầu tư minh bạch, công bằng và bền vững.

Thiên Trường